

INZET VAN SPEURHONDEN BIEDT KANSEN

Zoogdierbescherming met zoogdieren

Speurhonden worden traditioneel gebruikt voor het zoeken en volgen van reuksporen van bijvoorbeeld geld, drugs en verdwenen personen. Maar speurhonden worden ook steeds meer voor andere doeleinden ingezet, zoals het opsporen van ziektes bij mensen, waaronder verschillende vormen van darmkanker en Covid-19. Minder bekend is dat de zogenaamde ‘wildlife detection dogs’¹ ook gebruikt worden om zoogdieren en planten mee op te sporen.

TEKST JAN REUVEKAMP

Honden kunnen geuren heel veel beter herkennen dan mensen. Staat er een pan erwtensoep op het fornuis, dan ruikt een mens één geur: die van gekookte erwtensoep. Een hond ruikt alle gebruikte ingrediënten afzonderlijk en onderscheidt wortel, aardappel en knolselderij.

Honden zijn de hele dag actief bezig geuren op te pikken. Hun neusgaten kunnen onafhankelijk van elkaar bewegen, waardoor ze heel goed de richting van de geurbron kunnen bepalen. Bij het oppikken van de

geur wordt de normale ademhaling even onderbroken. De opgepikte geurmoleculen worden korte tijd opgeslagen in een klein afgescheiden deel aan de bovenkant van de neus zodat bij normale ademhaling de geurmoleculen niet direct weer worden weggeblazen.

Doordat honden veel verschillende geuren kunnen leren aanwijzen (‘verwijzen’ met een vakterm) biedt dit veel mogelijkheden. Belangrijk hierbij is om goed na te denken bij welke geuren een hond moet verwijzen. Een hond te leren verwijzen op drugs én

explosieven is bijvoorbeeld niet verstandig. Bij een verwijzing van een tas vol met drugs kunnen misverstanden ontstaan en is er risico dat Schiphol ten onrechte wordt ontruimd vanwege de dreiging van explosieven.

Honden worden in Nederland nog nauwelijks ingezet om zoogdieren en planten op te sporen. In Duitsland en België is dit sterk in ontwikkeling en worden honden al met succes ingezet. Ook in Hongarije zijn positieve resultaten bereikt.

INZET IN DUITSLAND VOOR BOOMMARTERS

De Forstliche Versuchs- und Forschungsanstalt (FVA) in Baden Württemberg, Duitsland² monitort onder andere diersoorten. Een van hun projecten betreft het monitoren van boommarters met cameravallen.³ Het cameravalonderzoek leidde niet tot het gewenste inzicht in het voorkomen van boommarter. De cameravallen gaven niet genoeg informatie en het was soms lastig om op basis van de camerabeelden de boommarters van de steenmarters te onderscheiden.

Er werd daarom in 2020 een proef gestart met de inzet van speurhonden. Hierbij werden de honden getraind met de uitwerpselen van boommarters in gevangenschap. Deze boommarters kregen hetzelfde dieet als hun in de vrije natuur levende soortgenoten. De honden leerden ook uitwerpselen van dieren met eenzelfde soort dieet (bijvoorbeeld steenmarter) te negeren. De resultaten van de studie zijn veelbelovend en zullen medio 2021 in een wetenschappelijk tijdschrift worden gepubliceerd.

INZET IN BELGIË VOOR VLEERMUIZEN

Door het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) is in 2019 een project⁴ gestart waarbij vrijwilligers met hun hond door een professionele hondentrainer werden opgeleid om zoogdieren op te sporen. Hierbij werd maanden getraind op diverse zoogdiersoorten en divers materiaal en de resultaten pakten positief uit. Een mooi resultaat was het speuren naar dode vleermuizen onder windmolens. De honden vonden aanzienlijk meer vleermuizen dan mensen.

INZET IN HONGARIJE VOOR GOUDJAKHALS

De goudjakhals⁵ verspreidt zich de afgelopen jaren vanuit zuidoost-Europa via Oostenrijk en Duitsland tot in Nederland en Scandinavië. Deze nieuwkomer krijgt hierdoor meer interesse van het publiek en wordt nauwlettend in de gaten gehouden, zeker ook in relatie tot de komst van de wolf die zich aan onbeschermd vee kan vergrijpen. Identificatie op basis van gevonden uitwerpselen was niet effectief. Uit DNA-analyses bleek dat veel vermeende

uitwerpselen van goudjakhals van vos bleken te zijn. Dit maakte DNA-analyses weinig kosteneffectief. Als proef is in 2020 in Hongarije in de omgeving van het Balatonmeer een gebied van 133 vierkante kilometer afgezocht. In dit gebied zaten zeker twee groepen jakhalzen. Er werden door twee honden 34 uitwerpselen gevonden. Hiervan werden 26 genetisch geanalyseerd, 19 hiervan waren afkomstig van jakhalzen (13 verschillende individuen), een nauwkeurigheid van 73%. Dit is succesvol te noemen.

NEDERLANDSE KENNIS

We zien dus dat in het buitenland speurhonden steeds vaker succesvol worden ingezet bij het opsporen van zoogdieren.⁶ In Nederland worden speurhonden maar weinig ingezet. De inzet beperkt zich tot proeven om honden in te zetten voor het onderzoek naar otters en bevers en voor de bestrijding van onder andere muskusratten. Er is in Nederland wel kennis beschikbaar die wordt toegepast voor zoogdierbescherming. Zo is het Nederlandse bedrijf Scent Imprint Conservation Dogs actief in het opleiden van honden om in het buitenland ivoor op te speuren met als doel ivoorstroppers te vervolgen. Ook doet Cor Oldenburg⁷ een onderzoek om een hond de variaties in de geur van otterspinten te leren herkennen. De hond moet leren om van een zwakke tot een sterke geur te leren herkennen en generaliseren.

KANSEN VOOR EEN VRIJWILLIGERSNETWERK IN NEDERLAND

Het inzetten van honden is vooral effectief ten opzichte van traditionele methoden, als grote oppervlakten moeten worden doorzocht om (nieuwe) soorten met een verborgen levenswijze te inventariseren. Denk hierbij aan de toename in Nederland van soorten als goudjakhals, wasbeer en wasbeerhond. En de wolf: er worden nu vooral uitwerpselen op de paden gevonden, honden zullen ook de uitwerpselen buiten de paden vinden.

Denk ook aan bestaande soorten zoals vleermuisslachtoffers onder windmolenparken. En ook wezel, hermelijn en bunzing zijn met speurhonden mogelijk beter te vinden dan met de traditionele methoden.

In België is men erin geslaagd een vrijwilligersnetwerk op te richten. Belgische vrijwilligers krijgen met hun honden een algemene basistraining voor het zoeken naar specifieke geuren.

We zien dat Nederland daarentegen achterloopt in het gebruik van wildlife-detectiehonden. Dit heeft te maken met de onbekendheid bij zoogdieronderzoek en het ontbreken van een betaalbare organisatiestructuur om met honden te werken. Het inzetten van professionals is vaak te kostbaar, tenzij er fondsen of subsidies beschikbaar zijn.

Ik wil een oproep doen aan de lezers van *Zoogdier* om mij te ondersteunen bij het oprichten van een vrijwilligersnetwerk in Nederland, om honden op te leiden en samen te werken met actieve vrijwilligers die nieuwe wegen willen inslaan om zoogdiermonitoring te optimaliseren. Indien u ideeën heeft om dit te laten slagen, of u wilt meewerken, dan kunt u contact opnemen met mij.

JAN REUVEKAMP is trainer en adviseur op het gebied van de inzet van speurhonden voor diverse toepassingen waaronder bio-veiligheid, natuurbehoud en wildlifedetectie (despeurhond.nl).

▼ Speurhond in actie. Foto Jan Reuvekamp

